

శ్రీః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।

వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

॥ శ్రీమద్భగవద్గీతా ॥

॥ మొక్తసంన్యాసయోగః ॥

(అష్టదశోఽధ్యాయః)

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using L^AT_EX, Itrans, and the **Tikanna** font.

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
॥ మొక్తసంన్యాసయోగః ॥
(అష్టదశోఽధ్యాయః)

అరుణ ఉవాచ

సంన్యాసస్య మహాబాహో తత్త్వమిచ్ఛామి వేదితుం ।
త్యాగస్య చ హృషీకేశ పృథక్కేశినిషూదన ॥ 18.1 ॥

శ్రీభగవానువాచ

కామ్యానాం కర్మణాం న్యాసం సంన్యాసం కవయో విదుః ।
సర్వకర్మఫలత్యాగం ప్రాహుస్త్యాగం విచక్షణాః ॥ 18.2 ॥

త్యాజ్యం దోషవదిత్యేకే కర్మ ప్రాహుర్మనీషిణః ।
యజ్ఞదానతపఃకర్మ న త్యాజ్యమితి చాపరే ॥ 18.3 ॥

నిశ్చయం శృణు మే తత్ర త్యాగే భరతసత్తమ ।
త్యాగో హి పురుషవ్యాఘ్రు త్రివిధః సంప్రకీర్తితః ॥ 18.4 ॥

యజ్ఞదానతపఃకర్మ న త్యాజ్యం కార్యమేవ తత్ ।
యజ్ఞో దానం తపశ్చైవ పావనాని మనీషిణాం ॥ 18.5 ॥

ఏతాన్యపి తు కర్మాణి సంగం త్యక్త్వా ఫలాని చ ।
కర్తవ్యానీతి మే పార్థ నిశ్చితం మతముత్తమం ॥ 18.6 ॥

నియతస్య తు సంన్యాసః కర్మణో నోపపద్యతే ।
మోహోత్తస్య పరిత్యాగస్తామసః పరికీర్తితః ॥ 18.7 ॥

దుఃఖమిత్యేవ యత్కర్మ కాయక్లేశభయాత్త్యజేత్ ।
స కృత్వా రాజసం త్యాగం నైవ త్యాగఫలం లభేత్ ॥ 18.8 ॥

కార్యమిత్యేవ యత్కర్మ నియతం క్రియతేఽర్జున।
సంగం త్యక్త్వా ఫలం చైవ స త్యాగః సాత్త్వికో మతః॥ 18.9 ॥

న ద్వేష్ట్యకుశలం కర్మ కుశలే నానుషజ్జతే।
త్యాగీ సత్త్వసమావిష్టో మేధావీ ఛిన్నసంశయః॥ 18.10 ॥

న హి దేహాభృతా శక్యం త్యక్తుం కర్మాణ్యశేషతః।
యస్తు కర్మఫలత్యాగీ స త్యాగీత్యభిధీయతే॥ 18.11 ॥

అనిష్టమిష్టం మిశ్రం చ త్రివిధం కర్మణః ఫలం।
భవత్యత్యాగినాం ప్రేత్య న తు సంన్యాసినాం క్వచిత్॥ 18.12 ॥

పంచైతాని మహాబాహో కారణాని నిబోధ మే।
సాంఖ్యే కృతాంతే ప్రోక్తాని సిద్ధయే సర్వకర్మణాం॥ 18.13 ॥

అధిష్ఠానం తథా కర్తా కరణం చ పృథగ్విధం।
వివిధాశ్చ పృథక్ష్వేష్టా దైవం చైవాత్ర పంచమం॥ 18.14 ॥

శరీరవాఙ్మనోభిర్యత్కర్మ ప్రారభతే నరః।
న్యాయ్యం వా విపరీతం వా పంచైతే తస్య హేతవః॥ 18.15 ॥

తత్రైవం సతి కర్తారమాత్మానం కేవలం తు యః।
పశ్యత్యకృతబుద్ధిత్వాన్న స పశ్యతి దుర్మతిః॥ 18.16 ॥

యస్య నాహంకృతో భావో బుద్ధిర్యస్య న లిప్యతే।
హత్వాఽపి స ఇమాన్లోకాన్న హంతి న నిబధ్యతే॥ 18.17 ॥

జ్ఞానం జ్ఞేయం పరిజ్ఞాతా త్రివిధా కర్మచోదనా।
కరణం కర్మ కర్తేతి త్రివిధః కర్మసంగ్రహః॥ 18.18 ॥

జ్ఞానం కర్మ చ కర్తాచ త్రిధైవ గుణభేదతః।
ప్రోచ్యతే గుణసంఖ్యానే యథావచ్ఛృణు తాన్యపి॥ 18.19 ॥

సర్వభూతేషు యేనైకం భావమవ్యయమీక్షతే |
అవిభక్తం విభక్తేషు తక్షణానం విద్ధి సాత్త్వికం || 18.20 ||

పృథక్త్వేన తు యక్షణానం నానాభావాన్ప్రథగిద్విధాః |
వేత్తి సర్వేషు భూతేషు తక్షణానం విద్ధి రాజసం || 18.21 ||

యత్తు కృతస్సవదేకస్మిన్కార్యే సక్తమహైతుకం |
అతత్త్వార్థవదల్పం చ తత్తామసముదాహృతం || 18.22 ||

నియతం సంగరహితమరాగద్వేషతః కృతం |
అఫలప్రేప్సనా కర్మ యత్తత్సాత్త్వికముచ్యతే || 18.23 ||

యత్తు కామేప్సనా కర్మ సాహంకారేణ వా పునః |
క్రియతే బహులాయాసం తద్రాజసముదాహృతం || 18.24 ||

అనుబంధం క్షయం హింసామనపేక్ష్య చ పౌరుషం |
మోహోదారభ్యతే కర్మ యత్తత్తామసముచ్యతే || 18.25 ||

ముక్తసంగోఽనహంవాదీ ధృత్యుత్సాహసమన్వితః |
సిద్ధ్యసిద్ధోర్నిర్వికారః కర్తా సాత్త్విక ఉచ్యతే || 18.26 ||

రాగీ కర్మఫలప్రేప్సర్లుబ్ధో హింసాత్మకోఽశుచిః |
హర్షశోకాన్వితః కర్తా రాజసః పరికీర్తితః || 18.27 ||

అయుక్తః ప్రాకృతః స్తబ్ధః శరో నైష్కృతికోఽలసః |
విషాదీ దీర్ఘసూత్రీ చ కర్తా తామస ఉచ్యతే || 18.28 ||

బుద్ధేర్భేదం ధృతేశ్చైవ గుణతస్త్రివిధం శృణు |
ప్రోచ్యమానమశేషేణ పృథక్త్వేన ధనంజయ || 18.29 ||

ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ కార్యకార్యే భయాభయే |
బంధం మోక్షం చ యా వేత్తి బుద్ధిః సా పార్థ సాత్త్వికీ || 18.30 ||

యయా ధర్మమధర్మం చ కార్యం చాకార్యమేవ చ |
అయథావత్ప్రజానాతి బుద్ధిః సా పార్థ రాజసీ || 18.31 ||

అధర్మం ధర్మమితి యా మన్యతే తమసావృతా |
సర్వార్థాన్విపరీతాంశ్చ బుద్ధిః సా పార్థ తామసీ || 18.32 ||

ధృత్యా యయా ధారయతే మనఃప్రాణేంద్రియక్రియాః |
యోగేనావ్యభిచారిణ్యా ధృతిః సా పార్థ సాత్త్వికీ || 18.33 ||

యయా తు ధర్మకామార్థాంధృత్యా ధారయతేఽర్జున |
ప్రసంగేన ఫలాకాంక్షీ ధృతిః సా పార్థ రాజసీ || 18.34 ||

యయా స్వప్నం భయం శోకం విషాదం మదమేవ చ |
న విముంచతి దుర్మేధా ధృతిః సా పార్థ తామసీ || 18.35 ||

సుఖం త్విదానీం త్రివిధం శృణు మే భరత్స్వభ |
అభ్యాసాద్రమతే యత్ర దుఃఖాంతం చ నిగచ్ఛతి || 18.36 ||

యత్తదగ్రే విషమివ పరిణామేఽమృతోపమం |
తత్సుఖం సాత్త్వికం ప్రోక్తమాత్మబుద్ధిప్రసాదజం || 18.37 ||

విషయేంద్రియసంయోగాద్యత్తదగ్రేఽమృతోపమం |
పరిణామే విషమివ తత్సుఖం రాజసం స్మృతం || 18.38 ||

యదగ్రే చానుబంధే చ సుఖం మోహనమాత్మనః |
నిద్రాలస్యప్రమాదోత్థం తత్తామసముదాహృతం || 18.39 ||

న తదస్తి పృథివ్యాం వా దివి దేవేషు వా పునః |
సత్త్వం ప్రకృతిజైర్ముక్తం యదేభిః స్యాత్త్రిభిర్గుణైః || 18.40 ||

బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం శూద్రాణాం చ పరంతప |
కర్మాణి ప్రవిభక్తాని స్వభావప్రభవైర్గుణైః || 18.41 ||

శమో దమస్తపః శౌచం జ్ఞాంతిరార్జవమేవ చ |
జ్ఞానం విజ్ఞానమాస్తిక్యం బ్రహ్మకర్మ స్వభావజం || 18.42 ||

శౌర్యం తేజో ధృతిర్దాక్ష్యం యుద్ధే చాప్యపలాయనం |
దానమీశ్వరభావశ్చ జ్ఞాత్రం కర్మ స్వభావజం || 18.43 ||

కృషిగౌరక్ష్యవాణిజ్యం వైశ్యకర్మ స్వభావజం |
పరిచర్యాత్మకం కర్మ శూద్రస్యాపి స్వభావజం || 18.44 ||

స్వే స్వే కర్మణ్యభిరతః సంసిద్ధిం లభతే నరః |
స్వకర్మనిరతః సిద్ధిం యథా విందతి తచ్ఛృణు || 18.45 ||

యతః ప్రవృత్తిర్భూతానాం యేన సర్వమిదం తతం |
స్వకర్మణా తమభ్యర్చ్య సిద్ధిం విందతి మానవః || 18.46 ||

శ్రేయాన్స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్ |
స్వభావనియతం కర్మ కుర్వన్నాప్నోతి కిల్బిషం || 18.47 ||

సహజం కర్మ కౌంటేయ సదోషమపి న త్యజేత్ |
సర్వారంభా హి దోషేణ ధూమేనాగ్నిరివావృతాః || 18.48 ||

అసక్తబుద్ధిః సర్వత్ర జితాత్మా విగతస్పృహః |
వైషకర్మ్యసిద్ధిం పరమాం సంన్యాసేనాధిగచ్ఛతి || 18.49 ||

సిద్ధిం ప్రాప్తో యథా బ్రహ్మ తథాప్నోతి నిబోధ మే |
సమాసేనైవ కౌంటేయ నిష్ఠా జ్ఞానస్య యా పరా || 18.50 ||

బుద్ధ్యా విశుద్ధయా యుక్తో ధృత్యాత్మానం నియమ్య చ |
శబ్దాదీన్విషయాన్స్త్యక్త్వా రాగద్వేషౌ వ్యదస్య చ || 18.51 ||

వివిక్తసేవీ లఘ్వాశీ యతవాక్కాయమానసః |
ధ్యానయోగపరో నిత్యం వైరాగ్యం సముపాశ్రితః || 18.52 ||

అహంకారం బలం దర్పం కామం క్రోధం పరిగ్రహం |
విముచ్య నిర్మమః శాంతో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే || 18.53 ||

బ్రహ్మభూతః ప్రసన్నాత్మా న శోచతి న కాంక్షతి |
సమః సర్వేషు భూతేషు మద్భక్తిం లభతే పరాం || 18.54 ||

భక్త్యా మామభిజానాతి యావాన్యశ్చస్మి తత్త్వతః |
తతో మాం తత్త్వతో జ్ఞాత్వా విశతే తదనంతరం || 18.55 ||

సర్వకర్మాణ్యపి సదా కుర్వాణో మద్వ్యపాశ్రయః |
మత్ప్రసాదాదవాప్నోతి శాశ్వతం పదమవ్యయం || 18.56 ||

చేతసా సర్వకర్మాణి మయి సంన్యస్య మత్పరః |
బుద్ధియోగముపాశ్రిత్య మచ్ఛిత్తః సతతం భవ || 18.57 ||

మచ్ఛిత్తః సర్వదుర్గాణి మత్ప్రసాదాత్తరిష్యసి |
అథ చేత్త్వమహంకారాన్న శ్రోష్యసి వినంక్ష్యసి || 18.58 ||

యదహంకారమాశ్రిత్య న యోత్స్య ఇతి మన్యసే |
మిథ్యైష వ్యవసాయస్తే ప్రకృతిస్తాన్వం నియోక్ష్యతి || 18.59 ||

స్వభావజేన కౌంతేయ నిబద్ధః స్వేన కర్మణా |
కర్తుం నేచ్ఛసి యన్మోహాత్కరిష్యస్యవశోపి తత్ || 18.60 ||

ఈశ్వరః సర్వభూతానాం హృద్ధేశేఽర్జున తిష్ఠతి |
భ్రామయన్సర్వభూతాని యంత్రారూఢాని మాయయా || 18.61 ||

తమేవ శరణం గచ్ఛ సర్వభావేన భారత |
తత్ప్రసాదాత్పరాం శాంతిం స్థానం ప్రాప్స్యసి శాశ్వతం || 18.62 ||

ఇతి తే జ్ఞానమాఖ్యాతం గుహ్యోద్గుహ్యతరం మయా |
విమృశ్యైతదశేషేణ యథేచ్ఛసి తథా కురు || 18.63 ||

సర్వగుహ్యతమం భూయః శృణు మే పరమం వచః |
ఇష్టోఽసి మే దృఢమితి తతో వక్ష్యామి తే హితం || 18.64 ||

మన్మనా భవ మద్భక్తో మద్యాజీ మాం నమస్కరు |
మామేవైష్యసి సత్యం తే ప్రతిజానే ప్రియోఽసి మే || 18.65 ||

సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ |
అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మా శుచః || 18.66 ||

ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన |
న చాశుశ్రూషవే వాచ్యం న చ మాం యోఽభ్యసూయతి || 18.67 ||

య ఇదం పరమం గుహ్యం మద్భక్తేష్యభిధాస్యతి |
భక్తిం మయి పరాం కృత్వా మామేవైష్యత్యసంశయః || 18.68 ||

న చ తస్మాన్మనుష్యేషు కశ్చిన్మే ప్రియకృత్తమః |
భవితా న చ మే తస్మాదన్యః ప్రియతరో భువి || 18.69 ||

అధ్యేష్యతే చ య ఇమం ధర్మ్యం సంవాదమావయోః |
జ్ఞానయజ్ఞేన తేనాహమిష్టః స్యామితి మే మతిః || 18.70 ||

శ్రద్ధావాననసూయశ్చ శృణుయాదపి యో నరః |
సోఽపి ముక్తః శుభాన్లోకాన్స్వాప్నుయాత్పుణ్యకర్మణాం || 18.71 ||

కచ్చిదేతచ్ఛ్రితం పార్థ త్వయైకాగ్రేణ చేతసా |
కచ్చిదజ్ఞానసంమోహః ప్రనష్టస్తే ధనంజయ || 18.72 ||

అర్జున ఉవాచ

నష్టో మోహః స్మృతిర్లభా త్వత్ప్రసాదాన్మయాఽచ్యుత |
స్థితోఽస్మి గతసందేహః కరిష్యే వచనం తవ || 18.73 ||

సంజయ ఉవాచ

ఇత్యహం వాసుదేవస్య పార్థస్య చ మహాత్మనః |
సంవాదమిమమశ్రౌషమద్భుతం రోమహర్షణం || 18.74 ||

వ్యాసప్రసాదాచ్ఛ్రితవానేతద్గుహ్యమహం పరం |
యోగం యోగేశ్వరాత్కృష్ణాత్సాక్షాత్కథయతః స్వయం || 18.75 ||

రాజన్సంస్మృత్య సంస్మృత్య సంవాదమిమమద్భుతం |
కేశవార్జునయోః పుణ్యం హృష్యామి చ ముహుర్ముహుః || 18.76 ||

తచ్చ సంస్మృత్య సంస్మృత్య రూపమత్యద్భుతం హరేః |
విస్మయో మే మహానాజన్వోష్యామి చ పునః పునః || 18.77 ||

యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థో ధనుర్ధరః |
తత్ర శ్రీర్విజయో భూతిర్ధ్రువా నీతిర్మతిర్మమ || 18.78 ||

|| ఇతి శ్రీమద్భగవద్గీతాసూపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే మొక్షసంన్యాసయోగో నామ
అష్టదశోఽధ్యాయః ||